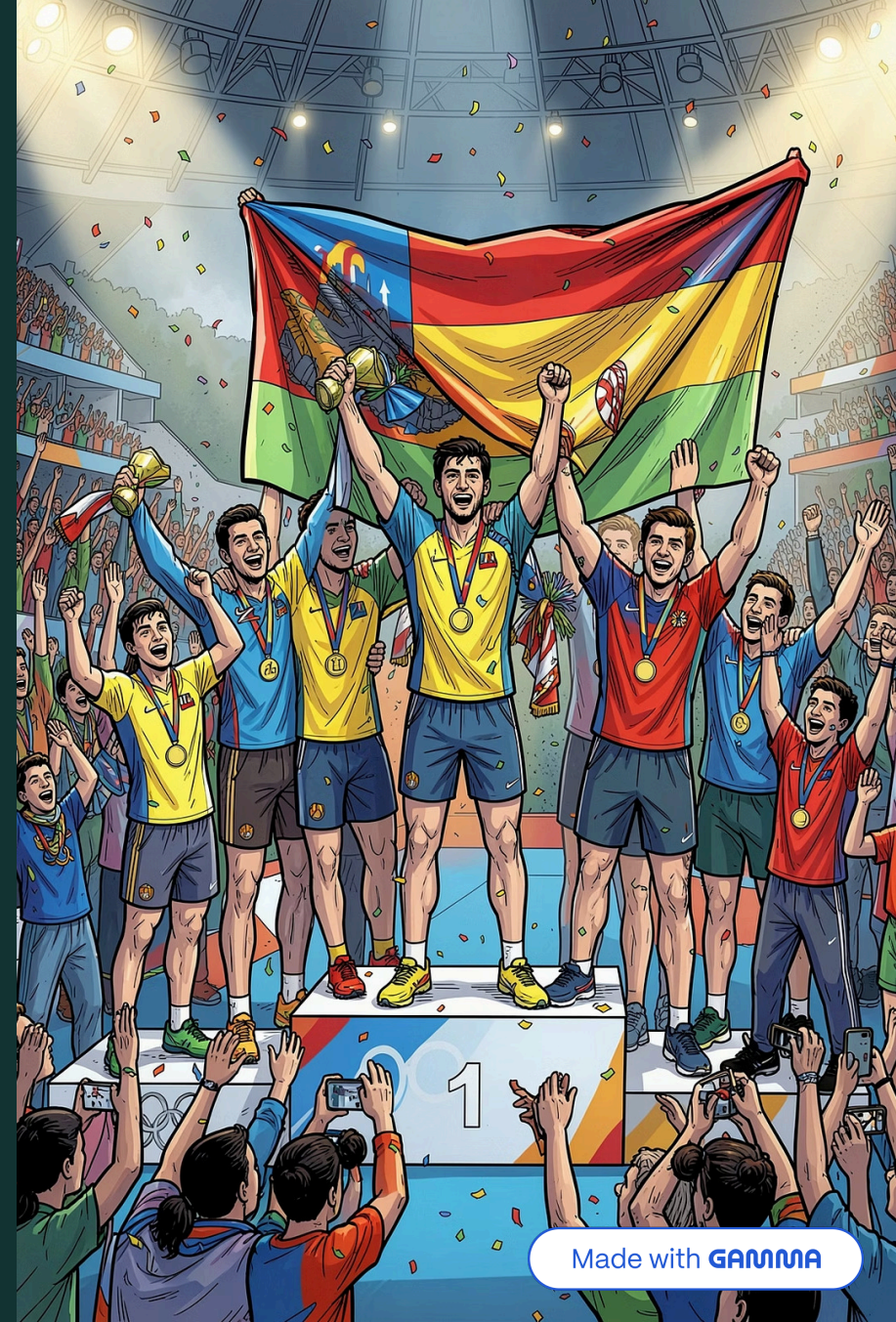

Հայկական սպորտ

Հայ ժողովրդի պատմության, մշակույթի և ազգային ինքնության անբաժանելի մասը – հաղթանակների, կամքի և համառության պատմություն

Հայկական սպորտի ձևավորումը

Հին ժամանակներ

Ֆիզիկական պատրաստվածությունը կապված էր ռազմական հմտությունների հետ: Ազգային խաղերը, ձիարշավները, նետաձգությունն ու ըմբշամարտը լայն տարածում ունեին:

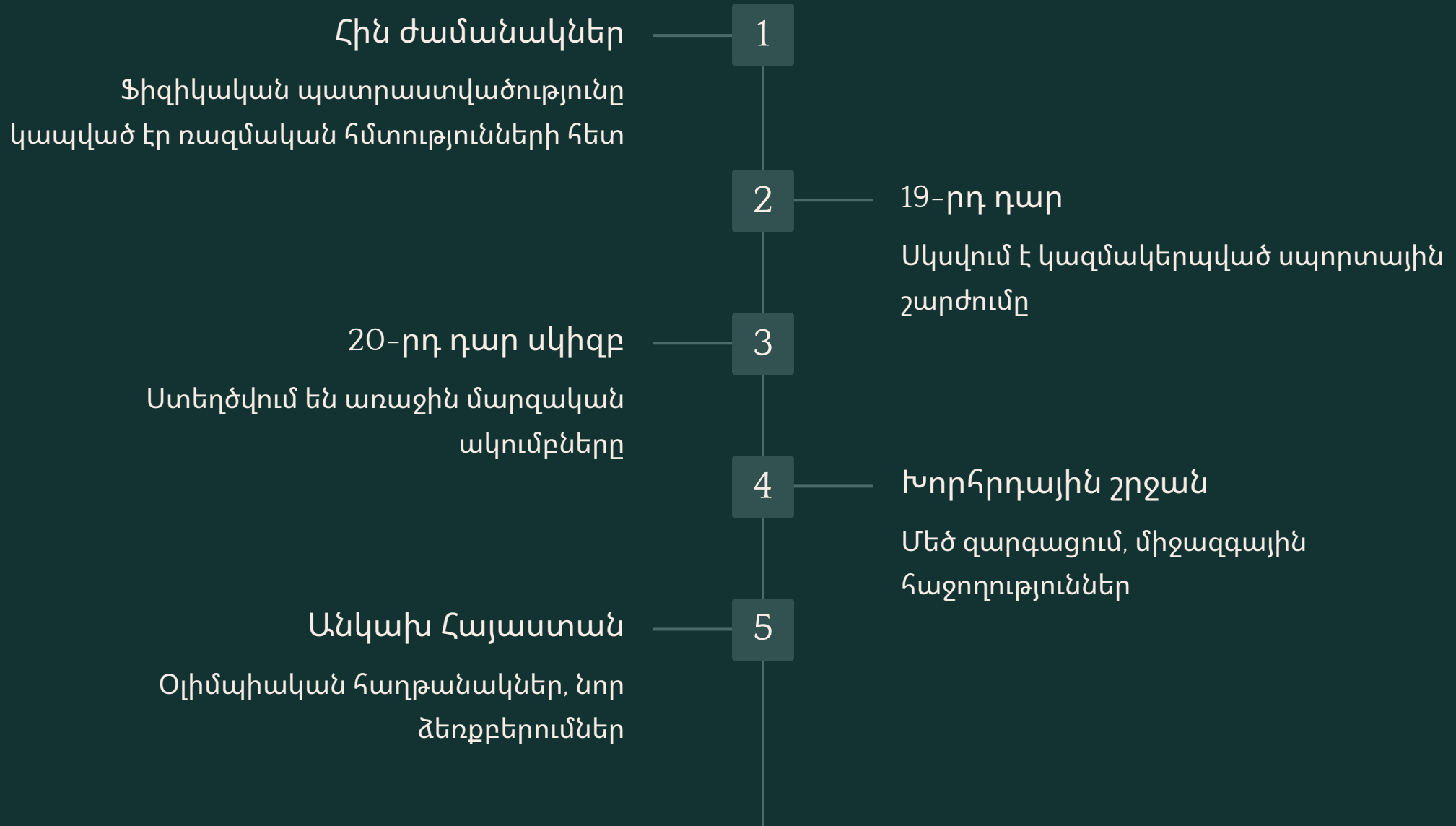
Միջնադար

Մարզական խաղերն ու մրցումները կազմակերպվում էին տոնակատարությունների ժամանակ՝ նպաստելով երիտասարդների ֆիզիկական և բարոյական դաստիարակությանը:

19–20–րդ դդ.

Բացվեցին առաջին մարզական խմբակներն ու ընկերությունները, ձևավորվեցին ֆուտբոլային, մարմնամարզական և ըմբշամարտի թիմեր:

Զարգացման ժամանակագրություն

Խորհրդային տարիներին կառուցվեցին մարզադաշտեր, մարզադպրոցներ և համալիրներ, ստեղծվեցին պրոֆեսիոնալ թիմեր ու ֆեդերացիաներ: Անկախացումից հետո ստեղծվեցին ազգային հավաքականներ, ընդլայնվեց միջազգային համագործակցությունը:

Հայաստանի առաջատար մարզաձևերը

Ընթրամարտ

Հայկական ամենահին և հաջողակ մարզաձևերից – հունահռոմեական և ազատ ոճ

Ծանրամարտ

Բազմաթիվ օլիմպիական մեդալներ և համաշխարհային ռեկորդներ

Շախմատ

Ազգային նշանակության մարզաձև, ներառված է դպրոցական ծրագրերում

Բռնցքամարտ

Միջազգային հաջողություններ, աշխարհի չեմպիոններ

Ֆուտբոլ

Ամենատարածված թիմային խաղ Հայաստանում

Նշանավոր հայ մարզիկներ

Յուրի Վարդանյան

Ծանրամարտ – օլիմպիական չեմպիոն, աշխարհի և Եվրոպայի բազմակի հաղթող, համաշխարհային ռեկորդներ

Արթուր Ալեքսանյան

Ըմբշամարտ – օլիմպիական չեմպիոն, աշխարհի և Եվրոպայի բազմակի հաղթող

Լևոն Արոնյան

Շախմատ – համաշխարհային մակարդակի գրոսմայստեր, բազմաթիվ միջազգային հաղթանակներ

Օգսեն Միրզոյան

Ծանրամարտ – օլիմպիական չեմպիոն

Վլադիմիր Հակոբյան

Շախմատ – օլիմպիական չեմպիոն թիմային կազմում, ԱՄՆ վետերանների փոխչեմպիոն

Հենրիխ Մխիթարյան

Ֆուտբոլ – միջազգային տարբեր ակումբներում հաջողություններ

ՄԱՐԶԱԶԵԻ

Ըմբշամարտը Հայաստանում

Հայաստանում հատկապես զարգացած են հունահռոմեական և ազատ ոճի ըմբշամարտերը: 20-րդ դարում բացվեցին մարզադպրոցներ և ակումբներ, որտեղ բազմաթիվ երիտասարդներ սկսեցին զբաղվել այս մարզաձևով:

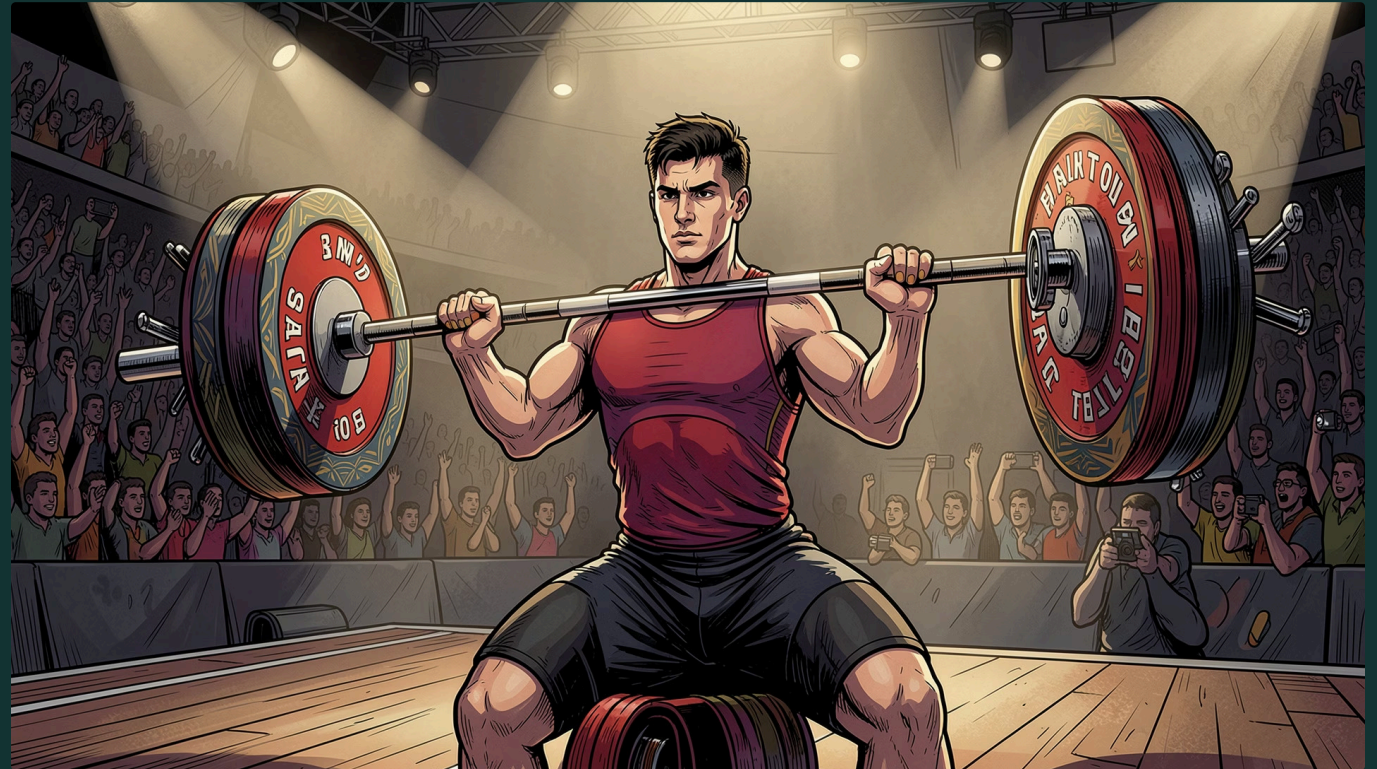
Հայ ըմբիշները բազմիցս դարձել են օլիմպիական խաղերի, աշխարհի և Եվրոպայի առաջնությունների հաղթողներ ու մրցանակակիրներ: Արթուր Ալեքսանյանի հաղթանակները մեծ ոգևորություն են առաջացրել Հայաստանում և բազմաթիվ երիտասարդների ներշնչել զբաղվելու սպորտով:

ՄԱՐԶԱՁԵՒ

Ծանրամարտը Հայաստանում

Հայ ժողովուրդը վաղուց հայտնի է եղել իր ֆիզիկական ուժով և տոկունությամբ: 20-րդ դարում ձևավորվեցին առաջին մարզական խմբակներն ու ակումբները: Հայ ծանրորդները հայտնի են իրենց ուժեղ կամքով, կարգապահությամբ և հաղթելու ձգտումով:

Յուրի Վարդանյանը համարվում է աշխարհի լավագույն ծանրորդներից մեկը՝ օլիմպիական չեմպիոն, աշխարհի և Եվրոպայի բազմակի հաղթող, բազմաթիվ համաշխարհային ռեկորդների հեղինակ:

Շախմատը Հայաստանում

Ազգային նշանակություն

Շախմատը Հայաստանում ոչ միայն մարզաձև է, այլև մտածողության և տրամաբանության զարգացման կարևոր միջոց: Այն ներառված է դպրոցական ծրագրերում՝ զարգացնելով երեխաների վերլուծական ունակությունները:

Մեծագույն անուններ

Լևոն Արոնյանը – աշխարհի ուժեղագույն գրոսմայստերներից մեկը: Տիգրան Պետրոսյանը – աշխարհի չեմպիոն՝ բացառիկ պաշտպանական խաղաոճով: Գարրի Կասպարովը՝ հայկական արմատներով, համարվում է շախմատի պատմության մեծագույն գրոսմայստերներից մեկը:

Ազգային հավաքական

Հայ շախմատիստները բազմիցս դարձել են շախմատի օլիմպիադաների հաղթողներ՝ ապացուցելով, որ Հայաստանը աշխարհի առաջատար շախմատային երկրներից մեկն է:

Բռնցքամարտը և սպորտի դերը հասարակության մեջ

Բռնցքամարտ

20-րդ դարում բացվեցին բազմաթիվ մարզադպրոցներ և ակումբներ: Վիկ Դարչինյանը և Արթուր Աբրահամը պրոֆեսիոնալ ունգում դարձել են աշխարհի չեմպիոններ՝ մեծ ճանաչում բերելով հայկական սպորտին:

Սպորտի հասարակական դերը

Սպորտը նպաստում է առողջ ապրելակերպի տարածմանը, երիտասարդների ճիշտ դաստիարակությանը և ազգային միասնության ամրապնդմանը: Երբ հայ մարզիկները հաղթանակներ են գրանցում միջազգային մրցաշարերում, ամբողջ ժողովուրդը միավորվում է նրանց հաջողությունների շուրջ:

Եզրակացություն

Հայկական սպորտը դարերի ընթացքում անցել է զարգացման երկար ճանապարհ՝ պահպանելով ուժի, պայքարի և հաղթանակի ոգին: Հայ մարզիկների նվաճումները օրինակ են երիտասարդ սերնդի համար:

Ավանդույթ	Հաղթանակ	Ապագա
Հին ժամանակներից մինչև այսօր	Օլիմպիական մեդալներ և համաշխարհային ռեկորդներ	Նոր սերունդ՝ նոր հաղթանակների համար

Հայկական սպորտի պատմությունը վկայում է, որ հայ ժողովուրդը միշտ ունեցել է ուժեղ կամք, հաղթելու ձգտում և սեփական երկիրը պատվով ներկայացնելու մեծ ցանկություն:

Գրականություն

Սահակյան Է.Ե. – *Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պատմություն*; Միքայել Սիսակի Իսպիրյան – *Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պատմություն*; Hayk Demoyan – *Armenian Sport and Gymnastics in the Ottoman Empire*; Հայաստանի ազգային օլիմպիական կոմիտեի հրապարակումներ; մարզական ֆեդերացիաների պաշտոնական կայքերի նյութեր; հայ մարզիկների կենսագրական ժողովածուներ և հուշագրություններ

Նախագծային աշխատանքի ղեկավարներ

Արզումանյան Ռոբերտ – «Ֆիզկուլտուրա» առարկայի ուսուցիչ; Դանիելյան Մերի – «Հայաստանի պատմություն» առարկայի ուսուցչուհի; Ղուլյան Օլյա – «ԹԳՀԳ» առարկայի ուսուցչուհի

Նախագծային աշխատանքում ընդգրկված սովորողներ

Խաչատրյան Էրիկ Հրաչիկի, Հայրապետյան Պարգև Մակիչի, Ծատրյան Գոռ Անդրանիկի, Հովակիմյան Էմին Սերգեյի, Ալեքսանյան Մենուա Հովհաննեսի, Ղազարյան Լևոն Հարութի, Մարտիրոսյան Մանե Արմենի – 7-րդ «Գ» դասարան